При складанні власного розпорядку дня ви обов’язково включаєте до нього не тільки обов’язкові справи, а й час на відпочинок.

Для чого потрібно відпочивати?

Ми крутимося, наче білки в колесі, і за клопотами забуваємо, що відпочивати потрібно, бо людський організм має накопичувальний ресурс. Прийнято вважати, що кожен має певний резерв енергії, який поступово вичерпується. У результаті людина не тільки не відчуває сил для виконання своїх обов’язків, а й втрачає інтерес до життя загалом.

Потреба у відпочинку – примітна властивість усякого живого організму. І люди створені так, що працювати безперервно вони не можуть: виснажуються, «перегріваються», немов старий ламповий телевізор. Спробуйте нести важку сумку, не змінюючи руки: рано чи пізно онімілі пальці розіжмуться, і сумка впаде на землю. Тому природа знайшла вихід – періодично змушувати кожну істоту відновлювати сили. Сигналом до відпочинку служить втома.

Термін «втома» застосовується до різних, навіть найміцніших матеріалів, які руйнуються під дією постійних навантажень і напруги. Що вже говорити про живих істот. У людини втомлюються і кожна клітинка, і весь організм. Стомитися можна фізично і морально, від важкої роботи і нервової обстановки, від інтелектуальної напруги і тяжкої нудьги, від горя й радості. Втома виникає й тоді, коли люди занадто довго навантажують роботою якусь одну систему в організмі: або весь день переносять вантажі, або вирішують складні завдання, так що «розум за розум заходить», або цілий день проводить перед комп'ютером, після чого перед очима все пливе ...

Ознаки втоми:

• слабкість;
• сонливість;
• зниження працездатності;
• порушення пам’яті, уваги.

Ознаки перевтоми:

• бліде обличчя;
• почервоніння очей;
• втрата апетиту;
• порушення сну;
• плаксивість;
• дратівливість;
• головний біль;

Запам’ятайте! Втомилися — відпочиньте! Перевтома небезпечна для здоров’я.

Відпочинок — важлива складова здорового способу життя. Який спосіб відпочинку найкращий? Це залежить від того, від чого саме ти втомився. Якщо довго грав у футбол, треба дати відпочинок м’язам. А якщо навчався, виконував домашні завдання, то найкращий відпочинок для тебе — рухливі ігри на свіжому повітрі.

Запам’ятайте! Найкращий відпочинок — це зміна виду діяльності.

Якщо ви хочете щоранку вставати бадьорими і відпочилими, дотримуйтесь наших порад:

§ не лягайте спати до тих пір, доки не відчуєте сонливості, навіть якщо вже пізно. Якщо сон не приходить, робіть що-небудь, що повністю поглинає вашу увагу, наприклад, читайте, і сприяє розслабленню. За потреби, розучіть прийоми розслаблення;

§ не слід на ніч наїдатися, уві сні їжа буде погано перетравлюватися, і сон буде неспокійним. Неперетравлена їжа перейде в шлаки й отрути;

§ найкращий час для сну: з 23 вечора і до 2 години ночі. Значить, потрібно лягати не пізніше 11 години вечора. Якщо втомилися – лягайте раніше;

§ виробляйте єдиний ритм сну. Встановлюйте будильник на один і той же час кожен день і не "відсипайтеся" за будні у вихідні дні. Після 7 ранку сон неспокійний і тривожний, і практично марний. Значить –вставати треба о 7 годині ранку. Це буде легкий, і корисний для здоров'я підйом. Організм звикає вставати в один і той же час, і Вам незабаром навіть не буде потрібен будильник.

Не слід забувати і про класичні "секрети" хорошого сну: добре провітреному приміщення спальні, не дуже м'яка і не дуже жорстка постіль.

Пам'ятайте головне правило живих систем: якщо жива система (наприклад, ви) енергії і сил отримує менше, ніж віддає – така система скоро стане мертвою. Якщо енергії і сил прибуває більше, ніж убуває – жива система продовжує жити і радіти. Хочете бути живим і бадьорим якомога довше? Тепер ви знаєте, що робити.

Життя сучасної людини насичене різними подіями. Це призводить до фізичного і психологічного напруження. Прийоми, що допомагають нам фізично і психологічно розслабитися та відпочити, називають вправами на релаксацію. Їх бажано виконувати на свіжому повітрі або в добре провітреному приміщенні.

У кожного з вас з-поміж багатьох видів відпочинку є улюблені. Дуже важливо щодня приділяти увагу тому, що приносить радість і задоволення.

Вправи для відновлення сил

Вправа «Хмаринки»

Із білих аркушів паперу виріжте хмаринки. Напишіть на хмаринках те, що приносить вам радість. Створіть колаж «Що дарує мені радість» із ваших малюнків.

Вправа «Ресурсні образи»

Згадайте або придумайте місце, де ви почували б себе в безпеці й вам було б спокійно. Це може бути квітучий луг, берег моря, галявина в лісі, освітлена теплим літнім сонцем. Уявіть собі, що ви перебуваєте саме в цьому місці. Відчуйте пахощі, прислухайтеся до шелесту трави або шепоту хвиль, подивіться навколо, доторкніться до

теплої поверхні піску або шорсткого стовбуру сосни. Намагайтесь уявити це як можна чіткіше, у дрібних деталях. Спочатку вправа буде даватися важко, тому нею можна оволодіти у тиші, перед сном або перед підйомом, якщо є час.

Вправа «Пароплав»

Уявіть собі, що ви на кораблі. Хитає. Щоб не впасти, розставте ноги ширше й притисніть їх до підлоги. Руки зчепіть за спиною. Хитнуло праворуч – притисніть до підлоги праву ногу (права нога напружена, ліва розслаблена, трохи зігнута в коліні, носком торкається до підлоги). Випряміться! Розслабте ногу. Хитнуло в інший бік – притисніть до підлоги ліву ногу. Випряміться. Вдих – пауза, видих – пауза. Стало палубу качати! Притисніть ноги до палуби! Міцніше одну ногу притискаємо, а другу розслабляємо. Виконайте вправу по черзі для кожної ноги. Далі ще раз повторити позу спокою.